

skolråd samt om förändrade föreskrifter i öfrigt i folkskolestadgan, vågar jag således vördsamt föreslå:

att Riksdagen täcktes besluta, att, utöfver de bidrag, som kunna lemnas till folkskoleväsendets bispringande och vid hvilka bidrags fördelning afseende jemväl torde böra fästas å församlingarnes förmåga att sin folkskola uppehålla, hela den personela skyddsafgiften må till kommunerna öfverlemnas för att till folkskolors behof användas i enlighet med de föreskrifter Kongl. Maj:t kan behaga meddela.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsammast.

Stockholm den 22 Januari 1867.

*Carl Hasselrot.*

---

## N:o 16.

*Af Friherre Raab, Adam Christian, angående landtförsvarets ordnande och dertill erforderliga medel.*

Denna riksdag sammanträder under en tidpunkt, då icke blott hela det öfriga Europa, utan snart sagdt hela den kända världen befinner sig uti en viss oro, bebådande föreställningen om förestående skakningar. Intet land i Europa underlåter att med ifver begagna den dag, som är, för att genom krigsrustningar bereda sig på den dag, som kommer eller åtminstone väntas.

Att vår regering icke vid denna riksdag ämnar framställa något förslag angående organisationen af vårt försvarsväsende i allmänhet, veta vi af det nådiga throntalet. Jag vill icke här inlåta mig i några forskningar efter eller betraktelser öfver de motiver, som kunnat förmå vår regering till denna passiva hållning just under en tid, då alla andra Europeiska regeringar anse det vara den förnämsta, den viktigaste af alla föremålen för sina omsorger, att låta utarbета och för sina respektiva länders folkombud framlägga förslag till en starkare och tidsenligare organisation af deras arméer.

Jag föreställer mig dock att det för vår regering icke kan vara annat än i hög grad välkommet, om representationen redan vid denna riksdag tager ett allvarligt initiativ i fråga om landtförsvaret, likasom den vid 1860 års riksdag gjorde det i afseende å sjöförsvaret. Hufvudsak är icke från hvilken sida eller från hvilkendera af statsmagterna ett dylikt förslag framkommer; hufvudsak är deremot att det framkommer, att statsmagterna måtte derom blifva ense och att dess antagande kan så snart som möjligt bereda oss trygghet för framtiden.

Vare långt ifrån mig den förmäthenhet att tilltro mig kunna uppställa ett sådant förslag; men, ehuru jag icke saknar anledning antaga att mer än ett sådant skall i motionsväg vid denna riksdag framställas, vågar jag dock, på grund ej blott af egen åsigt, utan ock på de meningar i landet, som i detta viktiga ärende vid flera än ett tillfälle gifvit sig tillkänna, förslagsvis antyda följande allmänna grunder för ordnandet af vårt landtförsvaret:

1:o. Bibehållande af indelta arméen, men med förändring i aflönings sättet, så att rust- och rotehållare i stället för torp med alla dertill hörande mindre onera må kunna aflöna soldaten med bostad och kontant lön eller med stat och lön, allt eftersom det för honom kan vara lämpligast.

Skälen härtill äro: att vi ej för närvarande kunna tänka på möjligheten att bestrida alla de utgifter, som ett konskriptionssystems införande skulle förorsaka; att vi ej heller torde finnas villiga till den långa tienstgöringstid för landets hela tillvexande manliga befolkning, som ett sådant system skulle medföra; att indelta arméen bör kunna utbildas till verkliga ledare i krigstid för hela landets manliga befolkning, som derigenom ej behöfver underkastas så lång vapenöfning, som i flera andra länder; att helt obetydliga rubbningar i det närvarande förhållandet komme att ega rum, så att vi undginge äfventyret af den svaghet, som kunde uppkomma under öfvergångsperioden från det ena systemet till det andra; samt vidare att alla dessa mindre onera, såsom qvarnskjuts, brukningshjelp, julkost m. m. dylikt, som ständigt på ett naggande sätt påminner jordegaren om indelningsverkets tunga och obehag, helt och hållet kunde borttagas.

2:o. Att tienstetiden bestämmes till 6 å 10 år, med rätt för regementschefen att låta soldaten efter dessa år på viss tid förlänga sitt tienstekontrakt; börande vid all rekrytering regementschefen ega vitsord.

Skälen härtill äro: att den indelta soldaten för närvarande blir för gammal att kunna användas till fält-soldat; att det måste vara vida svårare att utbildta dugligt underbefäl af för lifstid antagna soldater, som på samma gång äro jordtorpare, tryckta af omsorger att försörja hustru och barn, än af män i den ålder, då hägen för militära öfningar och för militärlifvet är störst; vidare att man af de redan ur tienst afgångna soldaterna kunde vid krigstillfälle påräkna en förstärkning åt arméen, äfvensom en stam af tillräckligt inöfvadt manskap åt depoterna, utan att behöfva minska stamtrupperna vid den i fält gående arméen,

samt slutligen att afskedade ännu unga soldater skulle vara af stor nytta vid bildandet af en landstorm.

3:o. Utarrenderande för Kronans räkning af alla bostadsboställena.

Skälet härför är den stora nationalekonomiska förlust, som drabbar Staten derigenom, att bostadsboställena alltför ofta ombyta innehafvare, för att blifva upparbetade till den afkastning, som af dem kunde väntas, om de utarrenderas på 30 år.

Bostäder torde det dock blifva nödigt att i vissa trakter bibehålla för en del af befälet.

4:o. Större öfning för hela indelta armén, under beräkning att ur dess leder hufvudsakligast hemta det ökade befäl, som i krigstid kan erfordras.

5:o. Tillökning i antalet af befäl äfven i fredstid, hufvudsakligast genom att låta officerare efter vissa år (6 à 10) öfvergå på half sold med ringare skyldighet till tjenstgöring under fredstid än de öfrige, men med bibehållande af tour och befordringsrätt, äfvensom med rätt till en i förhållande till den mindre tjenstgöringen nedsatt pension.

Behofvet af ökad befäl med verklig militärisk utbildning lärer af hvar och en kunna inses, och det billigaste sättet att till någon del afhjelpa denna brist, torde detta vara. Utan tvifvel skulle många af våra jordbrukande officerare begagna sig häraf, då de derigenom kunde undgå den ofta ganska besvärliga, om ej vidlyftiga expeditionsföringen, arbets- och fångbevaknings-kommanderingar m. m. dylikt.

6:o. En del af båtsmanshällets förändring till roteradt infanteri och jernande af de indelta regementenas styrka, hufvudsakligast efter Landtförsvarkomitéens förslag.

7:o. Beväringsklassernas ökande åtminstone till sju, så att under alla omständigheter fem vapenöfvade klasser kunna inkallas till tjenstgöring, i händelse af krig, samt ökad öfningstid för de yngsta klasserna.

Den beväringstyrka, som vid krigstillfälle bör vara vapenöfvad, färdig att inkallas till tjenstgöring, bör åtminstone vara 100,000 man och tillräckligt manskap derjemte finnas att tillgå för depoterna. För att ernå ett sådant mål, är nödvändigt att åtminstone fem klasser, af omkring 20,000 man hvardera, ständigt kunna inkallas till verklig tjenstgöring och två klasser till depoterna. På det beväringsmanskapet må kunna kallas vapenöfvadt i förhållande till de öfriga Europeiska arméerna, måste det aldri minst första året genomgå en 30 dygns rekrytskola och andra året en 20 dygns repetitionskurs. Denna öfning är dock vida mindre än den, som i hela det öfriga Europa anses såsom den minsta erforderliga, men genom den stamtrupp, som landet eger i indelta arméen och genom vapenöfningars införande redan i skolorna, kan denna här föreslagna öfningstiden möjligen blifva tillräcklig.

8:o. Skyldighet för hvarje Svensk man att, efter utgången af beväringståren, kvarstå under viss tid i en landstorm, som bör vara ordentligt organiserad och hvartill en del af de soldater, som afgått från indelta arméen, och de medlemmar af skarpskytteföreningarna, som ej äro i beväringåldern, böra bilda stammen.

9:o. Hvar och en bör sjelf fullgöra sin värnepligt. Friköp eller legning bör ej tillåtas.

10:o. Højande af krigsbildningen inom arméen, dels genom ytterligare utvidgande af den nu inrättade Krigs-högskolan å Marieberg, så att den kan upptaga ett vida större antal elever, och dels genom inrättande af årliga underbefäls-skolor, så väl vid regementena som distriktvis eller för flera distrikt tillsammans, t. ex. vid Carlsborg och Stockholm.

Att vårt land måste för krigsbildningens befrämjande göra vida mer än de flesta andra länder, framgår klart deraf, att den folkmängd, som talar vårt språk, är ringa, och att således den publik, som läser våra militära skrifter, är allt för fåtalig, för att genom ett lofligt vinstbegär framkalla skriftställare i dessa ämnen, eller mana dem till fortsatt verksamhet för spridandet af militäriskt vetande. Dertill bidrager äfven vår armé-organisation, som ej tvingar officerare till ständig garnisonstjänst, under hvilken tid de knappast kunna undgå att inhemta flera militärkunskaper, dem de på landet boende officerarne näppeligen äro i tillfälle att förskaffa sig. — Ett medel att i någon mån afhjelpa denna olägenhet och att försäkra Staten om att krigsbildningen inom våra officerskorpser skall vara någorlunda jemngod med den inom andra arméer, vore att utvidga Krigs-högskolan till en slags Militär-akademi, till hvilken officersexamen vore tillräcklig inträdesexamen och vid hvilken nästan huru många officerare som helst kunde vinna inträde. Om än fordringarna på afgangsexamina sedermera endast blefve stränga för dem, som aspirera befordran vid artilleriet, fortifikationen och generalstaben, så kunde dock de öfrige tillägna sig ett kunskapsmått, som vore högre än för officerare i allmänhet, och derigenom skulle, inom kort tid, ej allenast ett högre militäriskt vetande, utan äfven ett liffigare intresse för krigareyrket, än nu, blifva en oundviklig följd. Genom inrättande vid regementena af årliga underbefäls-skolor i så stor utsträckning, att alla approberade rekryter kunde i dem upptagas, skulle indelta soldaten vinna betydligt i duglighet och medborgerligt anseende, och indelta arméen i viss mån blifva en bildningsanstalt för en stor del af nationen, och allt detta i ännu högre grad, om, utom dessa regements-skolor, i Stockholm och Carlsborg (der kasernrum finnas i öfverflöd) underbefäls-skolor inrättades för hela arméen. Här kunde äfven våra under-officerare, för hvilkas utbildande ännu icke blifvit sörjdt, erhålla sådana kunskaper, att de vid utbrytande krig skulle kunna tjenstgöra såsom officerare och derigenom i väsendtlig mån bidraga till fyllande af den stora officersbrist, som annars komme att inträffa. Underbefäls-platserna borde arméens korporaler

och soldater kunna fylla, om rekryteringen förändras på sätt jag ofvan föreslagit, och om de erhålla den för dessa platser nödiga krigsbildningen. Vid dessa underbefäls-skolor kunde äfven medlemmar af skarpskytteföreningarne erhålla undervisning, hvarigenom det blefve möjligt att från dessa föreningar få en värderik tillökning i befäl.

11:o. Befordrande af kropps- och vapenöfningar så väl i skolorna som sedermera, med ögonmärke att genom den s. k. skarpskytte-rörelsen väcka håg och intresse för fosterlandets försvar och tillit till egen kraft, samt i ändamål att af skarpskyttarne erhålla så väl kärntrupp och ledare för landstormen, som en möjlig förstärkning till arméens befäl.

Det nyttiga inflytande på hela nationens så väl fysiska som moraliska utveckling, som fortsatta kropps- och vapenöfningar allt ifrån barnåldern måste hafva, behöfver numera ej ådagaläggas, ej heller ord spillas för att visa hvad vi alla erkänna, att nemligen skarpskytterörelsen på ett mäktigt sätt bidragit till att inom hela landet väcka håg och intresse för fosterlandets försvar. Men i afseende på skarpskyttarnes användande i krigstid har man varit af olika tankar. Min mening är, att de i den organisationsplan, som en gång skall antagas, böra hänföras till landstormen, utgörande tillsammans med afskedade officrare och soldater en stamtrupp, af hvilken de öfrige landstormsmännen skulle ledas, likasom den allmänna beväringen af indelta arméen. Att de frivillige skarpskyttarne höra till denna kategori af landets försvarskrafter och ej till den aktiva arméen, synes tydligt deraf, att de förbundit sig till krigstjänst *endast* inom vissa bestämda områden, hvilket just är det, som betecknar en landstorms tjänstgöringsskyldighet.

12:o. Tillökning uti artilleri i förhållande till den styrka, arméen kommer att erhålla på krigsfot.

En sådan tillökning är af behofvet oundgängligen påkallad. Vi hafva för närvarande endast 19 batterier med 150 kanoner, och då arméen, organiserad efter de grunder här blifvit föreslagna, skulle på krigsfot uppgå till 130,000—140,000 man förutom depoter, behöfver man i sanning inga militära insigter, för att inse det fältbatteriernas antal aldri minst borde fördubblas, då ingen armé i verlden, mig veterligt, beräknar mindre antal kanoner än 2, men väl 3 à 4 för 1,000 man, och då alltid en mindre öfivad armé, såsom vår, måste hafva ett, i förhållande till styrkan, talrikare artilleri, än en bättre öfivad.

Det vore lika oklokt som samvetslöst, att skicka landets söner i fält försvarslöse mot det fiendtliga artilleriet, och den kostnad, som för detta ändamål måste bestridas, blir ej så betydlig som det vid första tanken derpå förekommer, ty enligt hvad jag har mig bekant, äro redan penningar af Rikets Ständer beviljade icke allenast till kanoner utan äfven till utrustning af flera batterier, än de 19, till hvilka vi enligt nuvarande organisationsplan hafva manskap.

skap. Dessutom bör en betydlig del beväringmanskap kunna vid artilleriet användas både i depoterna och vid fältbatterierna, om än artilleriets manöverhastighet dervid skulle komma att lida.

13:o. Sedan Kongl. Maj:t i sin nådiga Proposition begärt anslag för anskaffande af tidsenliga skjutvapen, har jag i detta afseende ej annat att yrka än en vördsam hemställan, huruvida ej Statsverket bör bestrida kostnaden för ändring till likhet med arméens blifvande skjutvapen af de gevär, som frivilliga skarpskyttar sjelfva anskaffat sig efter den af Kongl. Maj:t sednast fastställda modell.

14:o. Tillsättande af en ständig Svensk—Norsk vapenkomité, med uppdrag att företaga alla de undersökningar för arméens förseende med tidsenliga vapen och ammunition, som kunna vara nödvändiga, och att i detta hänseende till Kongl. Maj:t inkomma med förslag.

Redan ofta har behovet af en vapenkomité blifvit framställt, och detta behof tyckes nu mer än någonsin vara förhanden, då hvarje dag nya öfverraskande uppfinningar af förstörelsemedel ega rum. Denna komité torde ej på samma gång få något uppdrag såsom förvaltande myndighet, dels derföre att komitéen bör sammansättas af både Svenske och Norske ledamöter och dels derföre att ej trägna expeditionsgöromål må hindra den att odeladt egnas sin uppmärksamhet åt iakttagandet och bepröfvandet af alla uppfinningar uti vapen och vapentillverkningar m. m.

15:o. Uppsättande efter hand af större antal ingenjörtrupper med dertill hörande befäl.

Redan ofta har blifvit visadt, att vi måste öka våra ingenjörtruppers antal utöfver de närvarande tre kompanier och ingen lärer förneka, att ett sådant behof verkligen är för handen. Men då för närvarande större och viktigare utgifter krävas för arméens förseende med tidsenliga gevär och med ett tillräckligt artilleri, anser jag endast att behovet af ett ökad antal ingenjörtrupper bör i den kommande organisationsplanen erkännas, för att, i den mån medel dertill möjligen blifva tillgängliga, inom en ej alltför aflägsen framtid fyllas.

16:o. Organiserande af arméens intendentur och tross redan i fred, så att den vid krigstillfälle blefve lämplig och lätt kan göras tillräcklig för arméens behof.

Häruppå ligger en särdeles stor vigt, ty med uthungrade och illa försedda soldater vinner man inga segrar, utan arméen går sin upplösning till mötes, äfven om den ej drabbar samman med fienden. Och huru illa med vår intendenturpersonal är bestäldt, synes bäst deraf att vid hvarje regemente finnes en regements-kommissarie för regementets förråd m. m. och denne skall vid krigstillfälle ej åtfölja regementet utan stadna vid depoten, under det en alldeles oerfaren person kommer att såsom intendentur-tjensteman vid regementet tillförordnas. Hela intendenturtjensten, såsom den i andra länder är inrättad, tyckes inom vår

armé vara helt och hållet åsidosatt. Tross, fordon m. m. dertill hörande torde ej i tillräcklig mängd förefinnas för en armé på 130,000—140,000 man.

17:o. Större omsorg om arméens helso- och sjukvård i fält så väl genom den tillökning i sjukvårdsmateriel, som kan vara nödvändig, som genom tillökning i läkarepersonal och inöfvande af tillräckligt antal lämpliga läkarebiträden.

Nödvändigheten häraf är omöjlig att förneka och för de dermed förenade oundgängliga kostnader får man därför ej rygga tillbaka. Medel torde dock inom indelta arméen kunna till en del beredas till läkarnes aflöning genom indragande af de onödiga mönsterskrifvare-beställningarne.

18:o. Indragning af båda Fotgardes-regementena och underbefälskolors inrättande i hufvudstaden, hvilka på samma gång förrätta garnisonstjenst derstädes.

Villigt erkännande gardesregementenas utmärkta hållning, kan jag därför icke underlåta att framhålla den besparing, som skulle tillskyndas Statsverket, om den kostnad, som nu användes uteslutande för vakthållning i Stockholm, skulle på samma gång uppfylla det viktiga ändamålet af bildningsanstalt för underbefäl i arméen.

19:o. Införandet af årliga national-målskjutningsfester inom olika delar af Riket och under ledning af arméens befäl.

Dessa skulle medföra en ringa kostnad, men bidraga till utbildande af säkra skyttar inom arméen.

20:o. Afskaffandet af prygelstraffet inom arméen är naturligtvis ett oeftergiftigt vilkor för allmän folkbeväpning.

Hvad jag här ofvan vördsamt föreslagit, önskar jag naturligtvis måtte så snart som möjligt komma till verkställighet, och hemställer jag därför:

att Stats-Utskottet eller det särskilda Utskott, som kan komma att för behandling af dylika frågor tillsättas, må tillse i hvad mån tillgångarne medgifva nödiga anslags beviljande redan vid denna riksdag, der anslag erfordras. Jag hoppas att åtminstone i afseende på anskaffande af tidsenliga vapen, ökad öfning, tillsättande af vapenkomité samt ökning af artilleriet något uppskof på grund af bristande tillgångar icke må blifva nödigt.

Några af ofvanstående förslag tillhöra Lag-Utskottets behandling. Dessa äro dock här för sammanhangets skuld upptagna. Särskild motion skall af mig väckas i alla ämnen, som icke tillhöra Stats-Utskottets behandling, för den händelse ej ett särskildt Utskott tillsättes för att handlägga alla ämnen, som angå anslag och förändrad organisation af landtförsvaret.

Stockholm den 23 Januari 1867.

Adam Raab.